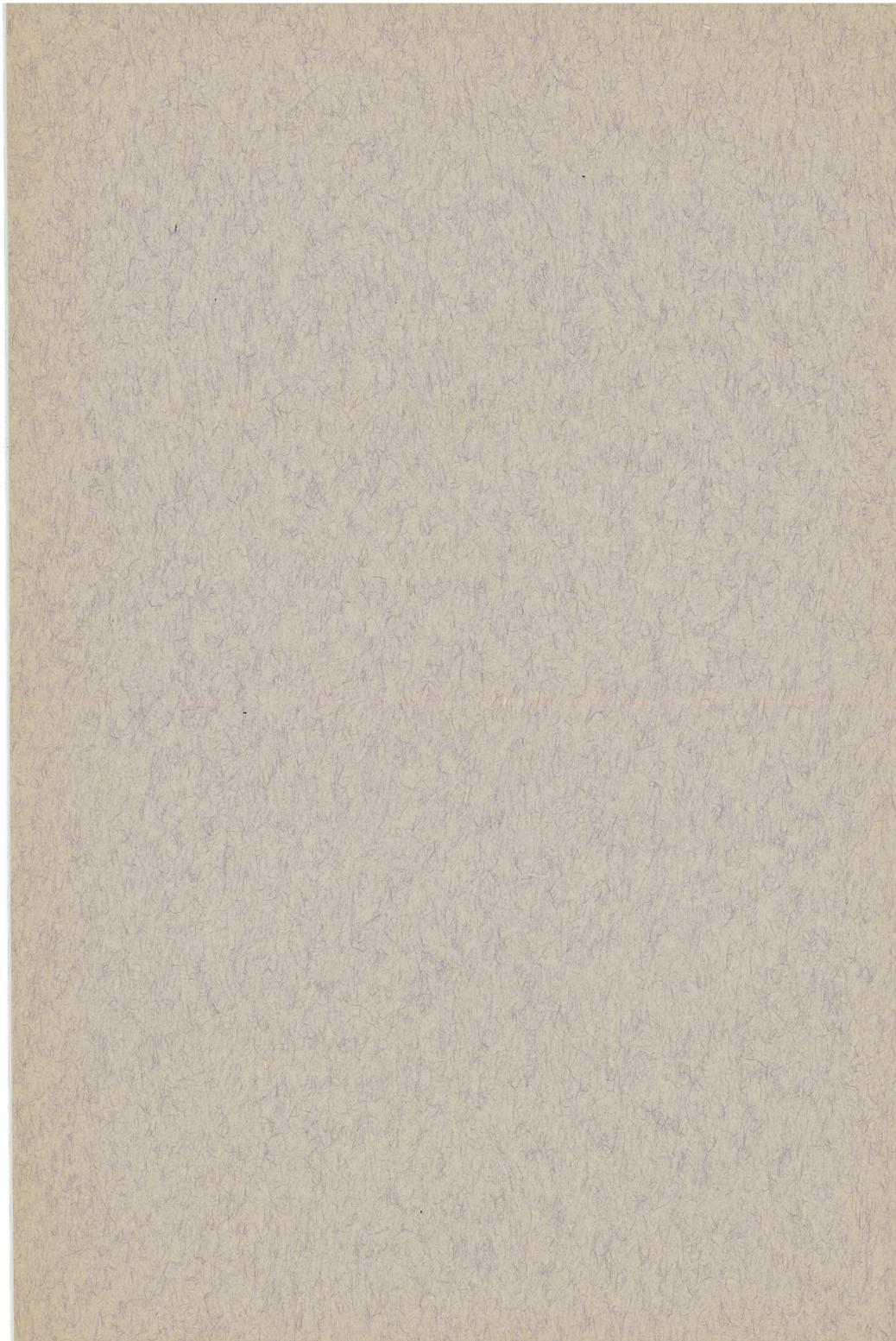

MEDLEMSSKRIFT NR. 11.

*Selskapet for
Grimstad Bys Vel.*

GRIMSTAD
GRIMSTAD ADRESSETIDENDES BOKTRYKKERI
1931

MEDLEMSSKRIFT NR. 11.

*Selskapet for
Grimstad Bys Vel.*

GRIMSTAD
GRIMSTAD ADRESSETIDENDES BOKTRYKKERI
1931

Selskabet for
Grimstad Bys Vel.

GRIMSTAD
GRIMSTAD BYS VEL
Redigert av *H. Terland.*

Årsberetning for 1930.

Medlemstall.

Selskapets medlemstall er 98, hvorav 86 er livsvarige og 12 årsbetalende. 2 nye livsvarige medlemmer er innmeldt, kommunerevisor frøken Gurine Pedersen, Grimstad, og litograf John Andersen, New York.

Regnskapet.

A. Legat for Selskapet for Grimstad Bys Vel.

<i>Inntekt:</i>		<i>Utgift:</i>	
Beholdning fra forr. år kr. 21004,48		Utbetalt Byselskapet $\frac{3}{4}$	
Renter i 1930 „ 1004,94		av rentene kr. 753,71	
		Beholdning: Obligasjo-	
		ner og sparebank ... „ 21255,71	
	<u>kr. 22009,42</u>		<u>kr. 22009,42</u>

B. Grimstad Øl- og Vinsamlags Legat.

Beholdning fra forr. år kr. 12907,77		Utbetalt Byselskapet $\frac{3}{4}$	
Renter i 1930 „ 612,84		av rentene kr. 459,63	
		Beholdning: Obligasjo-	
		ner og sparebank... „ 13060,98	
	<u>kr. 13520,61</u>		<u>kr. 13520,61</u>

C. Skibsreder O. R. Førøids Legat til Grimstad Bys Vel.

Beholdning fra forr. år		Utbetalt Byselskapet .. kr.	2736,25
Legatkapitalen	kr. 50000,—	1/2 % avgift til Statskas-	
Renter i 1930	„ 2750,—	sen for 1930	„ 13,75
		Beholdning: Obliga-	
		sjoner	„ 50000,—
	<u>kr. 52750,—</u>		<u>kr. 52750,—</u>

Disse 3 legater har til regnskapsfører byens kemner og er undergitt Kirkedepartementets kontroll og revisjon.

D. Selskapets alm. Fond.

Beholdning fra forr. år	kr. 788,—	Utbetalte bidrag:	
Medlemskontingent:		a. Grimstad kom. Tre-	
a. Årsbetalende medlem-		plantningskomité til	
mer	kr. 31,—	almindelig virksomhet	
b. 2 nye livs-		kr. 3399,59	
varige med-		b. ditto til by-	
lemmer ...	„ 100,—	park	„ 100,—
	„ 131,—	c. Grimstad	
Innbetalte legatrenter:		Bymuseum	
a. Legat for Selskapet		til ny mu-	
for Grimstad Bys		seumsbyg-	
Vel	kr. 753,71	ning	„ 100,—
b. Grimstad		d. Avsatt til	
Øl- og Vin-		medlems-	
samlags		skrift	„ 100,—
Legat	„ 459,63	e. Avsatt til	
c. O. R. Før-		minnesmer-	
eids Legat ..	„ 2736,25	ke over den	
	„ 3949,59	avdøde for-	
Renter i Grimstads Spare-		mann	„ 250,—
bank	„ 26,91		„ 3949,59
		Diverse: annonser, porto-	
		utgifter etc.	„ 41,80
		Beholdning: Innestående	
		i Grimstads Sparebank	„ 904,11
	<u>kr. 4895,50</u>		<u>kr. 4895,50</u>

E. Avsatte midler.

Gjenstående beholdning til medlemsskrifter

kr. 299,41

F. M. Fuhrs Legat + Kr. Helmers gaver og Skjærgårdseiendommene.

Beholdning fra forr. år:		Eiendomsskatt til Fjære kr.	26,—
a. Skjærgårdseiendommene	kr. 7000,—	Skilteammer, trykning av Ordensregler, merkebolter	„ 19,20
b. 3 obligasjoner, pålydende	„ 3000,—	Beholdning:	
c. Innestående i Grimstads Sparebank	„ 187,83	a. Skjærgårdseiendommene	kr. 7000,—
	kr. 10187,83	b. 3 obligasjoner, pålydende	„ 3000,—
Norsk Sprængstofindustri grunnleie	„ 60,—	c. Innestående i Grimstads Sparebank	„ 346,17
Renter i 1930	„ 143,54		kr. 10346,17
			kr. 10391,37
	<u>kr. 10391,37</u>		<u>kr. 10391,37</u>

G. C. M. Tannes Gave.

9. oktober 1930 innsatt i Grimstads Sparebank	kr. 2000,—
Renter i 1930	„ 13,50
	<u>kr. 2013,50</u>

Regnskapene fremlegges i revidert stand til generalforsamlingens decharge.

Virksomheten.

Sommeren 1930 blev ved lektor H. Terland utgitt medlemsskrift nr. 10, som er sendt medlemmene og utlagt til salg hos byens bokhandlere.

På Selskapets eiendom på Indre Maløen har direktør Kr. Helmer på egen bekostning latt opføre 2 store solide murte kokeplasser. Selskapets styre har herfor sendt ham en takkeskrivelse. Plakater med ordensregler er ferdige og vil bli satt op rundt om på øen.

Egne årsberetninger er innsendt av Treplantningskomiteen og Bymuseet med andragender om bidrag for 1931.

Høsten 1930 henvendte advokat Tanne sig til Selskapets formann og nestformann i anledning av en sak som lenge

hadde ligget ham på sinne, nemlig ved kjøp å sikre for byen dens nærmeste utsiktspunkter.

Efter en del forhandlinger tilbød han sig blandt utenbys Grimstadfolk å søke reist et tilstrekkelig beløp til kjøp av Binabben og omliggende partier, tilhørende Voss' Arvinger.

Samtidig forærte han Selskapet kr. 2000 til anlegg av en gangsti op til Vardåsen mot sikring av eiendomsretten for Selskapet in optima forma. Da han ikke har funnet denne betingelse tilfredsstillende opfylt, har han stillet de 2000 kr. til styrets disposisjon som en gave til Selskapet.

I en skrivelse av 10. jan. 1931 meddeler advokat Tanne at det på grunn av manglende tilslutning ikke vil lykkes ham å gjennomføre sin plan. I møte 13. s. md. besluttet styret å sende ham en hjertelig takk både for hans gave på kr. 2000 og for hans velvillige forsøk på å reise den fornødne sum til innkjøp av Voss' Arvingers eiendom, et forsøk som styret håper ikke vil bli definitivt opgitt.

Høsten 1930 har billedhugger Arne Kvitbergskar etter eget initiativ fullført en meget veltruffet byste av den avdøde formann, og for kr. 1200 tilbudt den til Selskapet, hvis styre enstemmig har antatt den.

I styremøte 31. mars d. å. blev de innkomne andragender om bidrag behandlet, og man enedes om å foreslå for kommende generalforsamling følgende anvendelse av de disponible legatrenter for 1931:

Kr. 500 avsettes til minnesmerket over den avdøde formann, kr. 500 til Bymuseets nybygningsfond, de øvrige disponible rentepenger til Treplantningskomiteens arbeide.

I styret for Selskapet for Grimstad Bys Vel.

Grimstad 31. mars 1931.

<i>M. Fuhr.</i>	<i>H. Terland.</i>	<i>P. B. Einersen.</i>
<i>J. C. Jørgensen.</i>	<i>Halfdan Gundersen.</i>	<i>K. Dyvik.</i>
<i>Lars Gundersen.</i>	<i>K. M. Bie.</i>	<i>N. K. Stokkan.</i>

Grimstad kommunale Treplantningskomité.

Årsberetning for 1930.

Treplantningskomiteens arbeide blir mere og mere omfattende. Fra tidlig vår til sent på høst blev utført et stort arbeide til byens forskjønnelse, og arbeidet blev da særlig viet Kirkeheien.

I vår blev det gått igang med oparbeidelse og planering av partiet rundt bassenget, som hittil hadde ligget i en mer eller mindre ubearbeidet stand. Dette parti blev gjort helt ferdig i løpet av våren. I de nye plener er plantet grupper av prydbusker og frittstående solitertrær. Rundt bassenget, og på begge sider av bekken, er plantet forskjellige stauder, som passer til terrenget. Plenen om bassenget er på den nedre side langs veien innrammet med hekk av Ligustrum. Bassenget måtte i vår støpes om. Det lekket både i bunnen og i sidene. Veien som førte rett mot bassenget fra hovedgangen er tatt bort. De gamle plener er omspadd og tilført mere matjord. Her er laget ny gressplen. Til våren skal den tilplantes med forskjellige prydbusker og stedsegrønne vekster.

De nye anlegg tar sig godt ut, og de er blitt en pryd for Kirkeheien. Foran kirken, ned mot kaptein Tellefsens hage, er anlagt ny plen. I denne er plantet en rabatt med violer.

Langs veien mot skibsreder I. C. Jørgensens hage er lagt en stor staude-rabatt. Den er tilplantet med forskjellige flerårige blomsterplanter. Foran furuskråningen, på sydsiden av Kirkeheien, er satt ny kant. På terrassen er plantet efeu som kant. Ovenfor trappeoppgangen ved fotograf Myhrslo er utført forberedende arbeide til anlegg av et større stenparti. Det er forutsetningen at det skal bli ferdig til våren.

I Ekelunden mot Arendalsveien er foretatt en skjønnsom uttynning. Partiet bak Kirken, ved vanntroa, er tilført mange billas matjord, som er blitt planert ut over plassen. Under forutsetning av at det kan skaffes nok matjord, vil komiteen gjøre det hele ferdig efter planen kommende vår, med anlegg av grønsvær og plantninger med trær og busker. Det er ellers utført forskjellige oprenkningsarbeider, og foretatt plantning av trær og busker på Kirkeheien.

På den gamle kirkegård er den ene av søppelkassene fjernet. Den var i høi grad skjæmmende å ha foran kirken.

I Ibsenhagen er veien delvis omlagt. Et mindre stenparti

er anlagt i forbindelse med den gamle plantning på terrassen ved Arendalsveien. I rabatten foran Ibsenhuset er plantet forskjellige sorter stauder.

På *Christen Groos' Plass*, ved jernbanestasjonen, blev i var foretatt en del forandringer. Der blev lagt ny plen med 2 staudefed og et bed roser.

Alleen på Arendalsveien er eftersett, og der er innplantet en del unge lindetrær istedetfor de som var brukket ned eller på annen måte ødelagt.

Alleen på Øplandsveien er kyllet op til „Repstads Sønner“. Resten av alleen skal kylles til våren.

Alleen på Lillesandsveien blev ihøst stammet op helt til Øygardsdalen.

De store grantrær som stod på plassen foran Likvognhuset er tatt ned. Trærne var ikke vakre lengere da de var begynt å tørke.

Benker og parkkurver. Parkkurver, beregnet på papir og annet avfall, blev satt ut på Kirkeheien, og de virket til hensikten.

På Fiskebryggen blev satt 3 nye hagebenker og på Vardeheien 2. De gamle benkene blev eftersett og malt før de blev satt ut på de gamle plassene.

Anleggene har forøvrig vært under stadig tilsyn. Det bør nevnes at publikum i sommer opträtte meget korrekt i alle våre parkanlegg.

Treplantningskomiteens samlede utgift kr 3255,83.

I n n t e k t :

Grimstad kommune	kr. 100,—
Selskapet for Grimstad Bys Vel „	3399,59
Beholdning	kr. 314,57.

Til ny bypark har komiteen nu i bank og på særskilt konto kr. 2790,65

I Grimstad kommunale Treplantningskomite,
Grimstad 27. 3. 1931.

Th. O. Tønnevold, *R. Aalvik.* *K. Dyvik.*
formann.

Arbeidsprogram for 1931.

1. Fortsette med beskjæring av alleen på Oplandsveien og beskjæring av lindetrærne langs Fiskebryggen og på Wenzells plass samt på Kirkegården, hvis menighetsrådet ønsker det.
2. Foreta plantning av gjenstående partier i det nye anlegget på Kirkeheien og plante ut forskjellige prydvexter i de øvrige anlegg.
3. Opsette ny mur foran veien som fører op til saluttplassen på Kirkeheien.
4. Istandsette den gamle vei som ligger på sydsiden av hr. Jacob Tellefsens hus på Arendalsveien. I det bakkede terreng tenkes anlagt en pen terrasseformig stentrapp.
5. Anlegge nytt stenparti i sydskråningen ved fotograf Myhrslo.
6. Anskaffe huggen sten med inskripsjon til gravkamrene på Kirkeheien.
7. Opsette en balustrade på granittkant på østsiden av salutt-plassen på Kirkeheien.
8. Gjøre ferdig plassen bak kirken ved hestetroa, som nu er under oparbeidelse. Et kunstferdig smiejernsgitter bør settes op på muren mot veien.
9. Gå i gang med oparbeidelse av plassen ved likvognhuset, som fremdeles ligger forsømt og vanskjøttet. Et pent gjerde tenkes opsatt rundt plassen hvis menighetsrådet ønsker det. Likvognhuset bør flyttes av rette vedkommende.
10. Fortsette med innplantning av nye lindetrær på Arendalsveien.
11. Tilkjøpe jord og forberede plass til plantning av lindetre-allé langs veien som fører ut til badet.
12. Male og istandsette gjerdet ved Wenzells plass.
13. Arrangere en konkurranse for godt stell av forhaver for å forskjønne byens utseende.
14. Istandsette og vedlikeholde de gamle og nye anlegg.

I Grimstad kommunale treplantningskomité

30. mars 1931.

Th. O. Tønnevold.

R. Aalvik.

K. Dyvik.

Grimstad Bymuseum og Ibsenhus.

Årsberetning for 1930.

Bygningen er i 1930 eftersett av snekker utvendig og derefter malt. Efter forlangende av elektrisitetsverket er inntaget for den elektriske strøm fornyet og utbedret, likesom det elektriske ledningsnett til pedellboligen er helt fornyet. De øvrige ledninger innen huset er helt utkoblet. Haveanlegget er vedlikeholdt med stauder og buskvekster. Treplantnings-selskapet har her ydet sin verdifulle assistanse.

Museet har været holdt åpent kl. 11—1 hverdager og kl. 12—2 søndager i månedene juni—juli—august og delvis september. Utenom denne tid har museet kunnet besøkes hele dagen ved henvendelse til formannen. Dette gjelder hele året. Denne adgang har været ganske livlig benyttet i turisttiden. Utenom denne er det mere tilfeldig at besøkende melder sig.

I 1930 har museet i det hele været besøkt av 1100 a 1200 personer. Omvisningen har det meste av året været overdratt frøken Lillemor Gundersen.

Til Ibsenhuset er bl. a. innkjøpt: Jubileumsutgaven av Ibsens samlede skrifter og første bind av La Chesnais' oversettelse av Ibsens verker: Oeuvres de Grimstad.

Til Bymuseet er bl. a. innkjøpt de i 1930 utkomne hefter av den Norske Sjøfarts Historie, Birger Morholts Sortkrittstegning av Nedre Vestregate, 1 kuffert trukket med rensdyrskinn, 1 ølskål fra Madshaven, 1 nistekopp av tre for juringer fra Stalleland, 2 gamle kister som har tilhørt Børre Lundens slegt, Reddal. Kufferten har tilhørt Christoffer Natvig, residende kapellan til Øyestad og Fjære 1812—1845, og senere hans søn, Jens Jacob Natvig, kjøbmann i Grimstad.

Av gaver til Bymuseet skal nevnes:

Assurancedirektør Jac. Molland, Oslo: Lov angående Losse- og Ladestedet Grimstads Optagelse til Kjøbstad.

Fru Anna Gundersen, Bie: 1 speseriskrin som har tilhørt kjøbmann Nicolai Thue.

Efter avdøde tidligere Grimstaddame frøken Margrete Ebbell, Oslo: 2 navneduker sydd av hennes mor, Kristine Holst, 1828. 1 håndskrevet hefte inneholdende forskjellige oppskrifter. På heftet står skrevet: Christine Magrete Dolholt. Det var frøken Ebbells mormor, f. 1783, d. 1844, gift med skibskaptein Lars Holst.

Halfdan Gundersen har så langt gjørlig ført katalogen å jour og påklebet de utstilte saker lapper med de fornødne opplysninger. Dessverre er opplysningene om adskillige av de i de senere år innkomne saker bortkommet ved formannens død.

Plassmangelen blir for hvert år mere og mere følelig. Nybyggningsfondet beløper sig nu til nær kr. 15,000,00.

Grimstad 30 mars 1931.

J. A. Gundersen. Halfdan Gundersen. H. Terland.

Niende årsmøte 28. april 1931.

Selskapets ordinære generalforsamling holdtes på Byting-salen kl. 5 em. under ledelse av formannen, brukseier M Fuhr. 16 medlemmer var tilstede.

1. Årsberetninger og regnskaper for 1930 oplestes, like-så revisjonens erklæring. Decharge blev gitt enstemmig.

2. Bymuseets og Treplantningskomiteens andragender om bidrag blev derefter oplest, likeledes Treplantningskomité-ens arbeidsprogram.

Kjøbmann Lars Gundersen tok på ny op spørsmålet om hvorvidt andre trær enn lindetrær vilde være heldigere til er-statning i Arendalsveiens allé. Formannen mente at den blanding av bjerketrær og lindetrær som man i flere år vilde få, vilde virke mindre heldig. Treplantningskomitéens formann, skibsreder Th. O. Tønnevold, var klar over at arbeidet med replaceringen av de trær som skiftes ut, var meget vanskelig; men det skulde bli utført så skjønsomt som mulig.

Formannen takket Treplantningskomitéen for dens ud-merkede arbeide. Byens ordfører, o.r.sakfører P. B. Einersen, sluttet sig hertil; han var særlig tilfreds med at likvognhuset nu tenktes fjernet. Komitéens formann takket for de anerkjen-dende ord og vilde opplyse om at hovedarbeidet skyldtes fyl-kesgartner Ålvik.

Mulighetene for erhvervelse av ny bygning for Bymuseet blev derefter drøftet.

I overenstemmelse med styrets innstilling bevilgedes kr. 500 til minnesmerket over den avdøde formann, kr. 500 til

Bymuseets nybygningsfond, de øvrige disponible rentepenger til Treplantningskomiteens arbeide.

3. Til formann gjenvalgte brukseier Fuhr ved akklamasjon. Likeledes de uttredende styremedlemmer, havnefogd Bie, rentier Halfdan Gundersen, kjøbmann Lars Gundersen, skibsreder J. C. Jørgensen, og varamennene kapt. Wolden, kjøbmann Karl Grefstad og redaktør Rosenkilde. Til revisorer gjenvalgte skibsreder Albert Andersen og fabrikkeier Nic. Thomassen.

Tilsist takket formannen lektor Terland for det opofrende arbeide han gratis ydet som selskapets sekretær og regnskapsfører og medlemsskriftets redaktør. Likeledes takket han hr. Halfdan Gundersen for den store hjelp han med sin sakkyn-dige og interesserte bistand hadde ydet selskapet ved kjøpet av skjærgårdseiendommene.

† Hans Hansen (Rep.)

Med Hans Hansen (Rep.) er en av byens eiendommeligste personligheter og dens ivrigste forfekter av lokalpatriotismen vandret bort. Det var bare i sitt siste leveår han stod som medlem av Selskapet for Grimstad Bys Vel; men hele hans virke gjennom næsten en mannsalder gjør ham fortjent til å minnes i vårt medlemsskrift.

Grimstad by og Grimstad omegn stod alltid for ham som det herligste sted på jorden, og med utrettelig og ukuelig iver og en opriktig kjærlighet til sin fødeby fremholdt han i presse og i skrifter alt han fant talte til dens beste.

Å støve og forske i gamle protokoller og dokumenter lå ikke for Hans Hansen, som først og fremst stod i levende rapport med sin samtids mennesker; men han har dog i sine 10 Rep-hefter levert meget av interesse for kjennskapet til Grimstad i 60- og 70 årene. Og hans arbeide for bevarelsen av våre Ibsen-minner har fått stor og varig betydning.

Ti år i Grimstad.

Av fru Elise Welhaven Gunnerson.

Efter ti års ophold i Amerika, hvor min mann Sven Rud. Gunnerson var professor ved konferentsens presteseminar i Minneapolis, Minnesota, kom vi i 1884 tilbake til Oslo. Det var meningen at vår utlendighet da skulde være forbi, og han gå inn til den gjerning som han hadde utdannet sig til og i sin første ungdom gitt sit hjerte.

En norsk kandidat kunde ikke fra et fremmed land søke embede i Norge, men måtte først betrede den hjemlige jord. Vi slog oss derfor ned i Oslo for der å vente på at et passende embede, som der var utsikt for ham å få, blev ledig. Under ventetiden blev han midlertidig hjelpeprest ved distriktsfengslet i Møllergaten og blev i den anledning ordinert.

Det var for mig en fryd å være i Oslo; der hadde jeg min nærmeste slekt og mange venner. Det hadde jeg sårt savnet i Amerika, hvor jeg, bortsett fra et par professorfamilier, var henvist til norske

innvandrere og nybyggere, alle fremmede for mig. Helst hadde jeg derfor sett at ventetiden ikke blev for kort. Min mann derimot lengtet efter å få ta fatt på den gjerning som fra nu av skulde bli hans livskall.

Utover nyåret 1885 blev Grimstad sognekall ledig. Han søkte det og blev, jeg tror det var i mai, utnevnt. Da han

Sven Rudolf Gunnerson.

tiår som helst kunde komme løs fra sin gjerning ved fengslet, — det var bare en hjelp han ganske privat ydet den der ansatte prest —, bestemte han sig til å overta sitt embede straks.

Det var da bare å ordne det nødvendige med flytning o. s. v. Fra juli var barna ferdige med skoleåret, så det bandt oss ikke. Slekt og venner ønsket oss visstnok tillykke, men — der var et men, — „hvad vil dere dit? Gjemme sig bort i en slik avkrok; Grimstad hadde i 70 årene en opgangs- og glansperiode, nu er 80 årenes nedgangstid falt over den lille by derute i havskjærene. De må nok suge på labben noen hver der borte. Der er dessuten etpartre familier som dominerer; hyggelig kan der ikke være.“

Det var jo ikke meget opmuntrende spådomme; men min mann hadde søkt og fått det han søkte. Han var fornøiet og gav ikke akt på ille spådomme.

Forat jeg ikke skulde bli berøvet all min slekt fikk jeg en ugift søster med. Vi var en anselig flokk, som først i juli landet i Grimstad. Fem barn, to piker, min søster og ekteparret utgjorde ti personer. Hus hadde vi leiet av skibsreder Bang i hans nye murgård. Hussorg hadde vi altså ikke, heller ikke pikesorger, så alt så bra ut. Men da vi nærmet oss byen, var det ikke fritt for at humøret sank no'en grader. Den lille klynge huser som viste sig, var ikke imponerende, men kirken lå høit og vakkert, og på den var min manns oppmerksomhet først og fremst henvendt. Pikerne gråt, — „her vil vi ikke være, det har vi greie på.“ „Vent til vi kommer iland og i hus, så får alt et annet utseende. Godt mot og lyse forhåpninger må vi ikke glemme igjen ombord.“

På bryggen stod Bang med to triller, flyttevogner var møtt opp for å kjøre vårt tøy. Det stenk av mismot som hadde sneket sig inn hos mig, var som blåst bort. Alt skulde bli bra når bare vi selv la godviljen til og gjorde vårt beste.

På Skaregrøm i Bangs vakre hjem blev vi mottatt av den venlige, elskverdige frue, som med hele sin store familie i alle våre Grimstadår var våre venner. Fru Bang var for mig næsten som en mor.

Da vi hadde spist og sett oss litt om, drog vi alle undtagen barnepiken og de to minste over i murgården. Leiligheten overtraff mine dristigste forventninger. Ni store værelser, pikeværelse, kjøkken etc. ropte bare på møbler og gardiner, for å gi oss et komfortabelt hjem. Flyttelass kom, mange hjelpende hender raketes oss, så vi allerede første natt kunde sove i vårt nye hjem.

Søndag skulde Gunnerson holde sin tiltredelsespreken og derefter overta embedet.

Byen var liten, forholdene små og gjennemsiktige, men det falt best i lians smak; han kom lettere i et personlig forhold til hver enkelt og da især de små i samfundet.

Grimstad hadde inntil nu været anneks til Fjære.

En anneksmenighet blir lett fjernere fra presten, som bor i hovedsognet. Der har han sitt hjem og sitt kontor. To gudstjenester i hovedkirken og én i annekset. Det blir som presten der gir gjesteroller. Pharo hadde over en menneskealder sittet i embedet, han var Grimstadmann og var med sjel og sinn knyttet til de to menigheter. Ved hans død blev kallet delt. Mangor, som hadde vært personellkapellan, overtok bestyrelsen av begge menigheter.

Mange i Grimstad hadde vel helst ønsket at han var blitt deres prest, men han var for ung.

Nu blev det for den nye prest å ta fatt på sin gjerning. Arbeidslyst manglet han ikke, og menighetens tillit håpet han å vinne ved nærmere bekjentskap. Han vilde derfor avlegge besøk i hvert eneste hjem. Helst så han at jeg blev med, ti på den måte kunde jeg forstå hvad mitt arbeide i menigheten som hans „medhjelp“ skulde være. Men det blev for meget for mig. Tross bare 3000 innbyggere blev det mange hjem.

Som anneksmenigheter flest hadde også Grimstad vært et søkt sted for omreisende legpredikanter. De svermet fremdeles som fluer om den fete ost. Det var især bedehusfolket som støttet dem og stod dem nær. Mellom presten og bedehusbestyrelsen var der det beste forhold. Man kunde vel synes at de hyppige besøk av legpredikanter nu skulde være mindre påkrevet, men motarbeide dem vilde han ikke. I mig fikk de derimot en motstander. Efter min mening burde de besøke de sogn hvor der var langt til presten og sjelden gudstjeneste. Grimstad menighet er ikke større enn en ung, frisk og nidkjær prest kan overkomme arbeidet. Det lot jeg dem vite når de var gjester hos oss. Men bedehusfolket var mig ikke usympatisk; dog tror jeg neppe jeg var efter deres sinn.

Jo mindre en by er, dessmere klikkevesen er der. Her tror jeg var tre strengt avsondrede klikker. Som prestefrue fikk jeg innpass i alle tre. Venlige og elskverdige mot mig og min søster var de alle. De jeg vel mest sluttet mig til var Bangs, foged Magnus', byfoged Lundhs, Smith Petersens, apoteker Arentzens, direktør von der Lippes, vår huslæge doktor Ellefsens o. fl.

At der var „levelig“ i Grimstad forstår man når de få embedsmenn som var der, blev på sin post så lenge de kunde tygge grøt, og la sine ben til hvile der når livsdagen var slutt.

Våre tre eldste barn var begynt på Dahlske skole. Om den skole vil jeg gjerne få lov å si noen ord. At den var legatskole gav den ikke noget særpreg. Skolen hadde en bestyrer som stod langt over de fleste skolemenn. Bortsett fra noen egenheter, som især kom mødrene på tvers, var han en ideel skolebestyrer. Der var alvor forenet med vennlighet; bak alvoret lå smilet, bak smilet alvoret. Han forstod sine elever, og de forstod ham. Som norsklærer var han uovertruffen. Jeg hørte et par gange på hans undervisning i norsk i øverste klasse. Han åpnet vidder og forklarte sprogets utvikling fra folkedypet og fra naturen, så som jeg aldri hadde anet. Enda nu flere og 40 år senere kan jeg støte på ord og uttrykk som Landgraff gav forklaring på. Der var fest over den mann, og han la festglans over skolens eksamensfester, som elevene minnes langt op i årene. Som det oftest går i livet, mens man lever i strevet, vurderes man ikke, men når arbeidsdagen er slutt, ser man hvad man hadde og har mistet; da legges blomster over ens virke.

Samme år som Grimstad fikk sin prest, kom der ny prest til Fjære. Det var en eldre mann, som kom fra Siljord i Telemarken. Der var bare voksne barn. Mellom prestefamilierne blev der en jevn, hyggelig omgang. Barth var kanskje mere lavkirkelig enn Gunnerson; men de forstod hinannen og vurderte hinannen.

En sommer kom en tvillingbror av Barth til Fjære i besøk. Han var foged i Gjerpen. Fogden var påvirket av Boltzius og ikke bare trodde på helbredelse ved håndspåleggelse, salving og bønn, men praktiserte det i sitt hjem og i Gjerpen sogn. En søndag ettermiddag skulde han holde opbyggelse i Grimstad bedehus. Der var så'n tilstrømning til bedehuset at folk stod i kø langt nedover gaten. Barth sendte bud op til presten Gunnerson og bad om å få nøklen til kirken og adgang for fogden til å benytte prekestolen. Gunnerson vilde ikke tillate det og svarte nei. Så kom medhjelper, klokker og presten Barth selv og bad om å få nøklen. Legfolk hadde da fått lov å tale i kirken på visse betingelser. Nu var kanskje de betingelser opfylt, så der neppe var grunn til vegring, og han utleverte nøklen. Det blev som et folketog som drog opover kirkebakken, og selv kirken gav ikke plass, ti både fra Fjære og Grimstad var folk strømmet til.

Den gang blev det ikke langt fra et brudd mellem de to prester. Da de var ferdige i kirken, kom hele Barths familie til oss; men stemningen ved vårt aftensbord var ikke den gemytlige, som vanlig. Dog Barth var ikke den som lot solen gå ned over sin vrede, så vi skiltes som de gode venner vi alltid var.

Nedgangstiden føltes ikke så meget av oss, som ikke hadde kjent oppgangstiden. I det selskapelige samvær merkedes iallfall ingen smalhals, men kanskje hadde det vært flottere før. Dog var der visst mange som i arbeidløse tider visste hvad det vilde si å „suge på labben“. Især var det et par år sist i 80 årene hvor nøden banket på manganen dør. Fru Jenny Smith Petersen og jeg gikk da tiggergang til byens forretningsmenn og andre og fikk samlet penger. Vi fikk ordnet et suppekjøkken, som 3 ganger i uken utdelte fersk suppe med kjøtt og flesk samt røtter og poteter; 10 øre for en porsjon stor nok til to. Billetter fikk de kjøpt hos mig, og hvor der var mange barn og særlig trangt, fikk de ofte gratis.

Suppekjøkkenet bestod i to år; men måtte da slutte på grunn av pengemangel; kanskje nøden ikke lenger var så stor. Fru Smith Petersen og jeg forestod utdelingen av maten.

Noen år i forveien hadde vi — ni damer — dannet en juleforening. Vi sydde og på annen måte fikk istand klær til minst 12 småpiker. Til jul holdt vi fest med juletre etc. og utdeling av klær. Vi fikk banksalen fritt, og fru Nielsen i banken var oss en stor hjelp. Den forening bestod så lenge jeg var i Grimstad og visst lenge etter; kanskje lever den fremdeles.

Kvinneforenings-arbeide blomstret der som i de fleste småbyer. Hver misjon hadde sin, hvert veldedig øiemed sin. Som prestefrue måtte jeg jo strekke mig lengst mulig, så der var ikke nogen uke hvor jeg ikke hadde etpar møtedage.

Kvinnesaksarbeide og kravet på stemmerett for kvinner hadde enda ikke holdt sitt inntog i byen. Det ulmet rundt om og nærmet sig skritt for skritt. Senere blev det vel det som mest la beslag på min interesse.

Min mann var glad i sin gjerning, i sin menighet og sine forhold; men han hadde den mening at en prest, især hvor der bare er én, ikke bør være forlenge på samme sted. Menighet og prest spiser likesom hinannen op. Enhver har sin begrensning, så også presten. Man blir vant til hans måte å preke på, man blir kjed av den samme røst og det samme ansikt, man lenges efter forandring. Kanskje også presten kan

trengte ny arbeidsmark. Gunnerson søkte Kragerø sognekall og blev utnevnt dit. Da hadde vi vært i Grimstad i 10 år. Sorg hadde vi ikke vært spart for i de år. En 4^{1/2} års gutt døde av difteri. Men gleder hadde vi også hatt. Mange gode venner fikk jeg, mange lyse minner tok jeg med. Den lille by med sine vakre omgivelser og sin skjønnne skjærgård er en idyll, som tanken ofte søker hen til. Nu er der ikke mange igjen av de mennesker jeg levet sammen med i sorg og i glede. Mere burde jeg som prestefrue vært for menigheten, men større evner i den retning var mig ikke givet. Det lille jeg gav blev gitt av godt hjerte og med glede. La disse linjer få være en takk for de gode, fredelige år i den lille vennlige by.

En utfartsdag.

Det var en vårmorgen i april engang i 1880-årene med klar himmel og en frisk bris fra nordost.

Allerede ved 6-tiden »på morgenkysten« hadde man kunnet høre ankerspillenes klapping og matrosenes sang henover havn og by. Nu var klokken snart 8. Langs Strandgaten og opefter Storgaten vandret flokker av den kommende generasjon på vei til sine skoler. Borte ved Huselands brygge lå bark »17de Mai« med ankerkjettingen »op og ned«, en trosse iland akter og en annen oppe i en av fortøyningsringene på Biodden. Lengere ute mot Vigkilen lå briggene »Thule«, »Commandør Sølling«, »Deodata« og et par andre seilere klar til avgang.

»La oss ha lov« — »La oss ha lov« lød det i kor henover skolegården. Fra inspektørboligen nær ved vandret selveste bestyreren av Middelskolen med markerte skritt — næsten i parademarsj — over mot skolebygningen.

Inspektøren minnet i mangt og meget om en preussisk grenader fra Fredrik den II's tid. »Der alte Fritz« og hans landsfaderlige styre var hans ideal av en statsform. »Der skulde ikke være noget storting, ingen politiske partier«, kunde han si. »I statens øverste styre og stell skulde man kun ha menn der var utdannet for sine stillinger, ikke politikere, legmenn og lykkeriddere«.

Han hadde et ørnefjes med nogen lynende, gløgge øine. Et blikk utover klasseværelset var nok til å mestre selv det viltreste kull, og tvinge det til taushet.

Idag derimot hadde hans strenge åsyn antatt et noget blidere anstrøk, der gav håp om månedslov. Kommet inn i skolegangen gikk han like hen til ingeniør Ellingsen, skolens lærer i naturfag, og spurte: »Hvad mener De om været?«

Denne gikk straks ut på trappen og mønstret himmelens utseende for tredje eller fjerde gang idag og svarte rolig og muntert:

»Høit barometer, liten fuktighet, lav vannstand i sjøen. — — Nordost bris, fint vær noen dage«.

Der blev banket inn med portnøklen på den tradisjonelle rute, der merkelig nok hadde tålt denne påkjenning i årevis, — ja endog hadde fått et grålig streif der hvor nøklen pleide å treffe.

Elevene samledes i sine respektive klasseværelser og ventet spent på forstanderne.

Det varte noen minutter, likesom lengere enn sedvanlig, før de kom.

Oprømt og blid træder lærer Myhrold inn i 2nen klasse. «Månedslø. Dagens lekser om igjen til imorgen».

En ljom av jubel sekunderte denne meddelelse, og innen få minutter var klasseværelsene tømt og ungdommen på vei nedover mot havnen.

Ved bryggen like østenfor assuranceforeningen »Agder»s kontorer hadde dansk slupp «Familiens Lykke», skipper Sinius Sand av Lønstrup (på Jyllands nordvestkyst), sin ordinære losseplass. Den gikk i fast fart »på Juden«. Op med kuer, smågriser, egg, smør og ost, retur med bord og bjelker.

«Vi går ned og låner Sands pråm», ropte August til Giert. Som sagt, så gjort, og innen kort tid var de to venner langs siden på bark «17de mai» og spurte om lov til å følge med utover.

«Å jo», sa kapt. Tellefsen, «men pråmmen får Dere passe selv».

Giert mante den forholdsvis lange fangeline inn under fortoften, forrenfra og akterover, — tok tampen med sig op i store røst og fortøiet båten der. Så kunde prammen under slepningen utover skjene litt vekk fra skibssiden, akkurat på samme måte fra læ store røst, som lossens skjekte fra forr-røstet.

* * *

På dekkslasten omkring stormast og på halvdekket var der folksomt. Slektninger og venner av skipper og styrmenn samt rederen selv med et par kjenninger — skibsmegler Gustav Lorentzen og byggmester Salve Johnsen, Vig — o. fl. a. De skulde følge med ut til Rivingdypet og gå iland med losen.

August og Giert gikk forover. Der stod dekksgutten, Peder Homborgø og halte kjetting. Han hadde en alenlang jernkrok, hvormed han huket i løkkerne, drog kjettingen fra braddspillet og la den i lange buktninger på dekket ved siden av forluken, eftersom løkkerne kom inn over spillet.

«Hiv vekk, gutter», kom det fra styrmannen. Det gjalt å brekke ankeret løs fra bunnen. Folkene la sig i

spakene og de to sist ankomne var ikke sene om å klyve op på bakken og henge i — de med.

Eldste matros om bakbord nynnnet litt . . . for likesom å få fatt i tonen. Så kom øpsangen:

„Pipe all hands to man the capstan
See — your cable runs down clear;
For to-day we heave our anchor —
And to *Cardiff* we will steer.
If we all heave with a *Will*, boys.
Soon our anchor we will trip
And across the bonny ocean
We will steer our gallant ship“.

Kor: „Rolling on rolling on,
Rolling on, across the sea.
Rolling on to merry England,
Rolling on, dear land, to thee“

Men der var nok god holdebunn der ankeret hadde gravet sig fast. — Der måtte ekstrarutt til.

Forsangeren slo derfor snart over i en annen genre — den gamle angivelig romerske krigssang i engelsk versjon:

Farewell my sweetheart,
Farewell my friend,

Kor: Good bye farewell
Good bye farewell.

The anchor we now
have to get up,

Kor: Hurrah, my boys,
We are outward bound — —

Et par omganger til med improviserte ekstrastrofer om den øieblikkelige situasjon. Nye krafttak i spillspakerne spente ankerkjettingen så det formelig knistret mellom kjettingløkkerne og træskalingene på braddspillet.

Et allemanns ekstra »skippertak« i spakene, og anker og kjetting måtte op.

* * *

Der var blitt yrende fullt av folk både på Varen, på Kirkeheia og på Binabben. På heier og knatter satt de der — unge og gamle — og vilde hilse skibene — med eller uten pårørende — vel avgårde. »Almueskolen« hadde også gitt fri, så det var likesom noget ekstra høitide-

lig idag over havn og by. Ro- og seilskjekter, skibsbåter og prammer, vel besatt med skoleungdom, omgav de let-tende skibe, mens guttene sekunderte i opsangen og vilde følge med utover.

Ikke så få hadde gjort som Giert og August, hadde klappet til siden og var gått ombord for å være med ved ankerhivningen, forhalingen og seilsetningen. De fleste av dem skulde så allikevel tilsjøs når de blev voksne.

Ombord på »17de Mai« gikk mannskapet rundt gang-spillet. Det var om å gjøre å få fartøiet op under Biod-den, så det kunde få »høider« til å gå godt klar av båen på Torskeholmens sydostside. Opsangen var nu gått mere over i det langelige, passende for gangen rundt spillet, og til en forandring hadde en norsk sang funnet nåde.

En jæger gik at jage
En jæger gik at jage
Alt ud i skoven grøn — ja ja,
Alt ud i skoven grøn.

Kor: Halli hallo, halli hallo,
Vi seiler snart, å ho.

Der møtte han en pige,
En pige som var skjon, ja, ja,
Alt udi skoven grøn, ja, ja,
Alt ud i skoven grøn.

Kor: Halli, hallo, halli hallo,
Vi seiler snart å ho.

Eller en gang i blandt en dansk :

En sjomands brud har bolgen kjær
Det stolte hav hun fjæra og nær
Betragter som sin egen eng
Og vugge for sin dreng,
I vindens susen, stormens brag,
Orkanens hyl ved nat og dag
Hun tænker på sin elskte ven,
Der kommer hjem igjen.

* * *

Derute på briggene «Thule» og «Commandør Sølling» springer et par »youngstere« — dekksgutt, youngmann eller lettmatros — opefter vevlingene. Underseil, stumper, mersseil og store bramseil kastes loss. Stumpene skytes for og mersefald strekkes henover dekket. Der er nok

ingen mangel på folk idag. Det kan man se på det geled der stiller klart til å være med i mersefald.

»17de Mai« var nu hevet op under fortøiningsjernene rett ned for Ole Bies hus. Nu blev trossen i Huselands brygge kastet loss, halt inn og manet forefter »utenom alt« om bakbord og anbragt i Ole Bies fortøiningspåle og halt teit. Så blev stumpene satt, fortopp brast om bakbord, stortopp om styrbord.

Like så gjevt som det i det 17. og 18. århundrede hadde vært å ha fart med hollendere — var det i det 19. århundrede å ha fart med engelskmenn og serlig med amerikanere. De fleste opsanger hadde derfor engelsk tekst. Og Yankee-mersseilsvisen hadde takt som forslø og blev meget brukt.

Et av versene lød:

„Yankee doodle went to town
To buy a pair of trousers,
He couldnt find the tailor's shop
For all the publichouses“.

og mersseilene gikk til tops.

Nordostbrisen fra morgenen av hadde senere halt sig litt mere O. N. O.-lig.

Nu slakkedes fortrossen på »17de Mai«. Aktertrossen holdt akterenden oppe og fartøiet falt av i retning utover mot Ulehaue. Fortopp blev brast rundt, forrestengestagseil, klyver og senere store bramseil satt under full opsang, akkompagneret av vindens brusen i seil og rigg.

Med ankrene under kranbjelkene og trossene innhalt seg fartøiene utover. »Thule« og «Commandør Sølling« hadde alt passert Vesønes, og farvannet var fritt for »17de mai«.

„Up aloft amongst the rigging
Blows a fresh and gallant gale,
Like a bird with outspread pinions
Spreads inn height the swelling sail“.

Det ene fartøi efter det annet seg utover fjorden, mens mannskapets pårørende — mest koner, barn og kjæresten — stod på heiene og viftet og gråt.

Men Giert og August tok det på en annen måte. De var med i arbeidet ombord og fulgte seilassen fra før-

ste øieblikk skibene seg forover — kikket på fossen om baugen og skumhvirvlene langs siden.

Gjennem Smørsund, Leiholmsund, Klåholmsund og Rivingdypet åpnet sig Skagerak i soldis og vindskvalp med al sin dragende makt og satte guttenes sinn i brand.

De så på havet som lå der stort og vidt, på vind-sjøens glitren i solskinnnet, på dønningenes skvulpen om holmer og skjær og drømte om eventyr og liv ombord under bugnende seil.

Giert Sailor.

Svend Svendsen Fjeldmand.

Da jeg i siste medlemsskrift offentliggjorde mitt Ibsenforedrag fra 1928, føiet jeg til et par opplysninger om Svend Fjeldmann som viser sig ikke å være korrekte. Ibsen kan ikke ha besøkt ham på hans dødsleie og heller ikke ha satt noget dikt på hans grav.

Disse opplysninger trodde jeg å ha fra sikker kilde; men som så ofte ellers viser det sig at man ikke kan stole på muntlige meddelelser, i all fall ikke når de har passert mer enn én munn.

Jeg kom i tvil om deres riktighet da jeg hørte at 3 av byens eldste damer (født i 1843, 44 og 45) meget godt husker Svend Fjeldmand, men derimot ikke har nogen erindring om Ibsen.

Jeg gikk derfor op til Fjære prestegård og fant i kirkeboken:

Daglønner Svend Svendsen — Berge — 62 år — død 25. april, begravet 1. mai 1858.

Han bodde i det lille hus som for få år siden blev revet av fru Laura Isachsen, og som tilhørte gården Berge, Fjære, før byutvidelsen i 1877.

Både Svend og hans hustru, Anne Salvine, var vel kjente skikkelser blandt sine samtidige i den lille by. Begge var svære folk, høie og tykke.

Svend hadde et stort hode med meget hår. Småbarna pleide å være redde for ham og løpe av veien når

de så ham; men han har visstnok i grunnen været godslig av natur. Han var en bra og ordentlig mann.

Foruten å være arbeidskar på apoteket var Svend nattvekker.

Han vilde gjerne sitte og dorme på Christian Holsts trapp på det gamle torv, fortelles det.

Det hendte da at ungdommen vekket ham med ropet „Brand! Brand!“ et rop som Svend også istemte idet han våknet i ørske; men straks efter gikk hans rop over til „Vinden er vesta!“ — for Svend Fjeldmand var vinden alltid vesta.

På hans grav stod et enkelt sort brett med innskriften „Herunder hviler Svend Svendsen Fjeldmand“. Brettet skal være blitt bekostet opsatt av farmasøit Walther.

Anne Salvine var ennu sværere enn mannen, høi og hoftebred; hun gikk stadig klædd i en blomstret bomullsjole (små grønne blomster på blå bunn.)

De har antagelig bare hatt ett barn, en gutt som i all fall helt til konfirmasjonsalderen gikk under det merkelige navn „Titta Batompen“. Han stammet litt og talte urent. Derav fikk han navnet sitt, en forvanskning av Christopher Columbus. Kirkeboken viser at han var født i 1842 og døpt Christopher. Foreldrene opføres som Huusmand Svend Svendsen, Berge Eie, og Salvei Aslachs-datter. Han var en skikkelig og godslig gutt, blev visstnok sjømann og reiste til Amerika med en av de første skuter som førte emigranter over fra dette distrikt.

Svend Fjeldmands slekt er sikkert forlengst forsvunnet herfra. Han kom formodentlig fra Telemarken.

Nogen fremmede fugler har nok både Svend og hans kone været blandt datidens Grimstadfolk. Kanskje nettop derfor har Svend vakt Ibsens interesse.

På grunn av sin tilknytning til den unge Ibsen nevnes han i „Henrik Ibsen, eit diktarliv, B. I.“ av professor Koht, som vel har sine opplysninger om ham fra rektor Eitrem, og av La Chesnais i den overordentlig utførlige og interessante Ibsen-biografi som innleder hans oversettelse til fransk av Ibsens verker, Tome I, Oeuvres de Grimstad, som utkom i ny utgave 1930.

H. Terland.

Gunder Danielsen Morholt.

(Mathias Gundersen innleder sine Erindringer med nedenstående biografi av faren, inntatt i »Grimstad Adressetidende« 11. august 1869).

Løverdagen den 7de August blev ved Landvig Kirke begravet Prestegjældets og sandsynligvis den nærmeste Omegns ældste Mand, forhenværende Lensmand i Landvig og Fjære Sogne Gunder Danielsen Morholt, 94¹/₄ Aar gammel.

Han ledsagedes til sit Hvilested af mange Venner fra By og Bygd, thi han hadde vandret som en brav og hæderlig Mand og troligen arbeidet og virket i sit Kald, saalænge Herren forundte ham Kraft. Derfor var hans Alderdom omhegnet af almindelig Kjærlighet og Høiagtelse saavidt han i sin Kreds var kjendt. Stedets Sogneprest, Provst Houge, udtalte dette i de Ord hvormed han viede hans Støv til Gravens Fred og antydde tillige, at den Afdøde paa sin lange Vandring havde allerede som moden Mand været Vidne til de store Begivenheder i Folkelivet, der i det sidste Aarhundrede har givet dette en ny Skikkelse baade ude og hjemme, ja at han ved Forholdenes Medfør selv havde været draget ind i disse og baa-ret sin Del af de Byrder, som saadanne Omvæltninger føre med sig endog i snevre Kredse.

Da den Afdøde maaske var den sidste eller dog en af de sidste paa denne Kant av Landet, om hvem dette kan siges, har man troet at en simpel Fremstilling af hans Livsløb kunde have Interesse for Flere:

Han var født paa Gaarden Ydre Østerhus (Ustrus) i Landvig 9de Mai 1775. Han kom tilsøs i 1790, blev udkommanderet i 1794 og gjorde Tjeneste paa Rangskibet »Princesse Marie«, foer Aaret efter i Koffardifart, men blev i 1796 atter udkommanderet og ansat som Kvartermester i Rangskibet »Schiold«, i hvilket der under dets Krydsning i Nordsøen udbrød en epidemisk Sygdom, saa 200 syge Mand af Besætningen blev landsat i Christiansand. I de følgende Fredsaar fra 1797 til 1807 foer han i Koffardifart dels som Styrmand og dels som Skipper, med Undertagelse af 1802 stormedelst Konflikten i Anledning af Kjøbenhavns 1ste Bombardement.

Da Krigen med England brød ud efter Kjøbenhavns 2det Bombardement, laa han med nyt Skib i Amsterdam,

hvor det stoppedes. Mandskaberne paa de mange i Holland oplagte Skibe beløb sig til over 500 Mand, hvilke kommanderedes til Kjøbenhavn. Skippere og Styrmand blev tilbage til det følgende Aar, da ogsaa disse forlod Skibene og reiste hjem; men da Søveien var spærret af Engelskmanden, maatte Reisen foregaa over Hamburg og Jylland. I Løkken traf de omsider en liden Brig fra Arendalskanten, hvorpaa de indskibede sig, i Haab om at faa listet sig igjennem de fiendtlige Krydsere; men der kom strax en engelsk Fregat og udsatte sin Storbaad med Mandskab for at besætte Briggen, men Søgangen var saa stor at dette ikke kunde udføres, hvorefter Briggen fik Ordre til at følge Fregatten i Kjølvandet. Saavel Skipperen som Mandskabet paa Briggen havde i den Grad overgivet sig, at de drak sig fulde og gik tilkøis, saa Kommandoen blev overtaget af Danielsen. I en Byge om Natten resolverede han at styre en anden Cours, efterat det var iagttaget at slukke de paabudte Lanterner og andre Lys. Men det varede ikke længe inden Fregatten kom efter og beskjød Briggen, som dog ikke vilde »give sig«, men var saa heldig efter længere Tids Forfølgelse at slippe ind til Homborgsund, beskudt af Fregatten til det sidste.

Under den store Madtrang i 1808 vovede Danielsen og to andre Mand sig i en aaben Baad over til Danmark. I Baaden havdes 2 Tønder Salt og et Par Tylter Bord. For Saltet fik de 12 Tønder Byg, og for nogle medhavende Penge købtes andre 10 Tønder Byg, hvormed de tre Mænd atter satte ut i det lille Fartøi blandt de fiendtlige Krydsere, og var saa heldige at undgaa baade disse og Uveir, saa de kom lykkelig tilbage. Andre Forsøg med dette lille Fartøi mislykkedes.

Udover Høsten samme Aar førte han en Kaper, en tremastet »Lugger«, for Stenersen i Lillesand, hvorunder han oftere var i Kast med Fienden. Gjorde en Prise, en Lybecker Brig, som kom fra Portsmouth, men havde falske Papirer. Han forlod saa denne farlige Fart paa Grund af sin Kones Sygdom. En Skibsfører fra Brækketø som ovetog Kommandoen i hans Sted, blev skudt i den første Træning med Engelskmanden.

I 1809 foretog han flere Reiser over til Danmark med en liden Dæksbaad for at hente Korn, men blev paa en af Reiserne opbragt i Søen af Engelskmanden for som Prise at indbringes til Gothenborg; men efter 12 Dages

Ophold ombord i Fregatten fattede den engelske Captein saamegen Godhed for Danielsens, at han frigav ham med Mandskab og Baad,

En af disse Reiser havde nær blevet han sidste, idet Baaden sprang læk om Natten, hvilket ikke observeredes, førend Vandet stod høit paa Saltsækkene, da en av Mandskabet, en Bonde som ei havde været paa Søen før og som laa i Rummet og sov, kun flyttede sig høiere paa Saltsækkene efter som Vandet steg, uden at varsle derom. De fik med yderste Anstrængelse bjerget sig over til Danmark, men Saltet smeltede naturligvis.

Aarene 1810 og 11 havde han License og foer da fornemmelig paa Irland. Denne Fart var i 1812 saa daarlig at Licensen ikke benyttedes. Nu hentedes Korn fra Danmark. Gik ud 1813 med skib fra Drammen og var borte over 1 Aar, saaledes fraværende under Begivenhederne i 1814. Foer tilsøs nogle Aar efter Krigens Slutning, men forlod da Søen og blev Lensmand i Landvig og Fjære, som han var indtil 1839, da han frasagde sig denne Bestilling. Saavel før som efter Lensmandsvirksomheden var han Forligelseskommissær. Omkring Aar 1800 købte han et Brug i Gaarden Morholt, som han bebyggede fra nyt, og boede der til sin Død i 1869.

Utdrag

av

kjøbmann og verftseier Mathias Gundersens
utrykte erindringer, nedskrevet 1884.

Ved *Halfdan Gundersen.*

Mathias Gundersen
1815—1899.

Farten paa Danmark og Bygningen af Danmarks-skøiterne var i første Del af 19. Aarhundrede meget almindelig her i Egnen. En af de større Baatbyggere var min Faders Svoger Johan Nicolaisen, som boede i Resvigen, indtil han 1830 kjøbte Havstad. Den første større Danmarksslup han byggede til min Far havde kun det prosaiske Navn »Rore«, men den anden derimod det politiske »Unionen«, ligesom han senere byggede en som han kaldte »Scandinavien«; han var nemlig en politisk Størelse og var stadig Valgmand, uden at han dog tragtede efter at komme paa Stortinget. Fartøierne byggede han helt oppe i Resvigen, og de maatte transporteres med mange Folk og Heste gennem Holte til Landvigstranden,

derfra til Dammen; men i Sundet maatte de først sænkes for at komme under Aagre Bro og derefter lettes med Mandskab over Svaefjeldet ved »Dyna« i Syrdalen, saa den følgende Dag med stort Mandskab taljes paa Underlag af sterke Bjelker over den lange ujevne Stenvei fra »Dammen«, som nu er udgravet. Om Aftenen Skudegjestebud hos Ola Skoddet, hvilket alene var Godtgjørelse for de mange Frivilliges Arbeide.

Dette var gilde Dage for Ungdommen, og var ikke sjeldne for mig, da der for min Familie ogsaa byggedes Fartøier paa Tjore af Tellef Krosvolden og paa Landvigstranden af Hans Holte. Dog byggedes der mest Lods-skøiter; næsten alle Lodssteder fik Skøiter derfra.

Til Dansker havde der fra gammel Tid været bygget Jagter af Jens Støle, og det fortsattes nu af hans Søn Thor paa Alsanden. Trælasthandelen paa Danmark, og de mange Smaafartøier som derved employeredes var af stor Betydning og en stor Indtægtskilde. Nørre Jylland var udelukkende Marked for Kyststrækningen Arendal—Svinør, og de fleste Fartøier var fra Grimstadkanten. Løsestederne var Smaabyerne mellem Skagen og Ringkjøbing, altsaa ikke i Havner, men paa den nøgne Strand. Fartøierne kunde derfor ikke være store, thi de maatte i paakommende Stormveir være belavede paa at gaa paa Land og sættes op og ned med Haandmagt; de maatte derfor være saa fladbundede som muligt, men foruden dette var der et andet vegtigt Hensyn at tage ved Bygningen; de maatte nemlig være, som man kaldte det: „Under Læster“, de maatte ikke maale fulde 5 Commerce-læster for ikke at blive lodspligtige, og saa maatte Skandseklædningen være høi, forat de kunde tage større Dækslast, af hvilken ingen Udførselstold beregnedes.

Limfjorden var ved et fladt Land adskilt fra Nord-søen indtil 1827, da en Stormflod brækkede op en Strækning paa 2—3 Mils Bredde. Sluppen „Unionen“, som da førtes af min Broders Svoger Andreas Pedersen Østerhus, laa da ude ved den lille By Agger, men blev af Stormen og Floen dreven igjennem og ind i Limfjorden, hvorved den blev det første Fartøi, som passerede Aabningen.

Nu er denne Indtægtskilde gaaet ned til en Ubetydelighed, thi efterat Indløbet til Limfjorden ved Aalborg for en Snæs Aar siden blev uddybet til Seilads for større

Fartøier, bringer disse fra Sverige den meste Trælast til billigere Priser end de norske Smaafartøier kan fare for; derfor er disse Fartøiers Tal nu en ren Bagatel.

Det var en farlig Fart paa Nordstrand, især naar det led for langt paa Høsten. I 1828 kom ikke min Broder Daniel fra en saadan Reise til Løkken før i Slutningen af Januar, uagtet han var begyndt paa den tidlig om Høsten. Efterat der i over 2 Maaneder var gjort mange forgjæves Forsøg kom han endelig over, men fik straks Paalandsvind, saa „Unionen“ maatte gaa den kjendte Vei paa Land, og der blev den staaende et Par Maaneder af Mangel paa „Skibevær“ formedels den stadige Vestenvind. Denne lange Udeblivelse paa den Aarstid gav os hjemme megen Ængstelse, da det var ialfald ikke mer end en Gang at der kom noget Brev. Imidlertid kom „Unionen“ ogsaa da lykkelig hjem, saa min Broders Bryllup, som skulde været holdt før Jul, kunde feires med Glæde i Februar.

Frolands Jernverk var i den lange Tid som det eiedes af „Generalinden“ og derefter af hendes Søn, Sivert Smith, i temmelig stor Drift og havde mange Gruber og Jord-eiendomme, hvoraf i Fjære Berge, Grøm, endel av Skaregrøm, Rosholt og Nødenæs. Trækul til Marsovnen brændtes ogsaa paa alle Gaarde i øvre Landvig Sogn til stor Skovskade, og den som ikke kunde kjøres direkte til Verket, leveredes i Bjørkaas og Grøslø, hvor den opbevaredes i store Skur, indtil den om Sommeren førtes til Verket i store Pramper. Alle Produkter fra Verket, nemlig Stangjern, Støbegods, Spiger, Rujern og Kuler samt Trelast gik gennem Grimstad, ligesom til Verket Malm, Kattesten, Kornvarer og andre Fornødenhedsartikler. Dette gav en betydelig Arbeidsrørelse i Byen og Omegn og var en stor Indtægtskilde som den betydeligste Binæring for Jordbrugerne her omkring ved stadig Kjørsel, Sommeren til og fra Nødenæs og Vinteren til og fra Verket. Da det gik ud med Smith, maatte Panthaverne Prætorius & Sønner i Kjøbenhavn overtage Verket, som de drev uforandret til 1844, da det solgtes til Treschow i Laurvig og senere til Smith & Thommesen, Arendal.

Min Broder Daniel havde længe været i Kompagni med sin Svoger Andreas Pedersen Østerhus, og de havde udløst min Faders Andel i Fartøierne. I Morvigen var der altid livligt med de mange Danmarksfartøier. Der stod

3 Søboder, hvoraf den ældste var min Faders. Men Virksomheden der blev meget større, da min Broder og hans Svoger, Kompaniet som de kaldtes, begyndte Skibsbygning der. Efterat Jensen paa Tingvold, strax før han solgte denne Gaard og flyttede til Randøsund, havde bygget en liden Brig i Morvigen, begyndte Kompaniet at bygge lignende Fartøier og fik dertil Jensens forrige Bygmester Bent Aanonsen, som boede paa Grevstad, indtil han i 1838 købte Andreas Pedersens Brug i Østerhus. Det første Fartøi Kompaniet byggede var en Brig som de solgte 1832 til Grosserer Andreas Tofte i Christiania, som han personlig var der og købte og efterlod Ferdinand Gløersen for at blive dets Tilsynsmand og Fører. Gløersen boede da og bestandig senere hos Andreas Pedersen og blev fra den Tid min meget gode Ven, saa vi har havt meget morsomt at tale om senere naar vi har træffedes. Tofte fik 2 lignende Fartøier der i de følgende Aar og bestandig med den samme Tilsynsmand under Bygningen. Kompaniet byggede videre der, indtil det i 1839 blev hævet, Briggerne „Preciosa“ for Niels Peter Nielsen, „Patria“ for Søren Holst, som da boede i Grimstad, og „Agder“ for Jørgen Johnsen. I samme Tid byggede Lars Larsen Østerhus 2 à 3 Brigger der.

Det havde bestandig været taalt at der dreves Tuskhandel med Bønderne angaaende Danmarkstrafikken, men da Vareleverancen blev saa omfangsrig til de mange Arbeidsfolk og for Skibsmaterialer, vilde ikke Kjøbmændene i Grimstad længere se igjennem Fingre dermed, hvorfor Kompaniet og nogle flere blev ilagt Bøder derfor. Denne Indskrænkning gjorde et saa betydelig Afbræk, at der maatte søges at raade Bod derpaa, thi at lade Betalingen foregaa med Grimstad-Handlendes dyre og faa Varer, det kunde ikke lønne Bedriften.

Clemens Ebbells Handel havde bestandig været liden og var nu kun en Ubetydelighed, saa hans væsentligste Soutien var Indtægterne som Postexpeditør, som han havde været nogle Aar, og hvortil han var meget godt skikket, medens han var for fin til Handelsmand. Han og min Broder traf derfor saadan Overenskomst, at Kompaniet skulde drive hans Kjøbmandsborgerskab mod derfor, og for Benyttelsen av hans Søbod og Brygge, at betale ham 150 Spd. aarlig og paa den Betingelse at jeg skulde være Fuldmægtig og Bestyrer. Da Daniel kom

hjem med denne overraskende Efterretning, faldt den aldeles i min Smag, thi jeg havde set saameget Handel og selv befattet mig noget dermed, idet jeg brugte at sælge som Appendix ved Auktionerne Manufakturur som jeg dels købte af Charles Crawford, Grimstad, som havde noget dyrt Smaatteri af sligt, og dels købte Svenskevarer af de mange reisende Vestgøter, uden dog at tænke paa at blive Kjøbmand. Min Fader gav ogsaa, skjøndt nødig, sit Samtykke dertil, da han i mig saa sin Eftermand som Lensmand, og det var jo desuden kun et Forsøg som jeg mulig strax vilde frafalde eller ogsaa kunde blive ophævet af de andre Contrahenter. Min Broder Daniel, som var ophørt med Søfart da Skibsbyggeriet begyndte, som han styrede medens hans Svoger fremdeles drev Farten og Salget i Danmark — han skulde naturligvis være Overbestyrer af Krambodhandelen ogsaa. Han havde til Locale for den købt et gammelt lidet Hus paa samme Tomt, som mit første Hus senere blev bygget*). Det var et lidet Hus, som Charles Crawford havde benyttet til Pakbod, og der indrededes en tarvelig Butik og Contor, og der begyndte i Midten af Juni 1835 Clemens Ebbells Handel med mig som Betjent og Fuldmægtig, i hvilken Anledning der blev oprettet Contrakt og Fuldmagt paa stemplet Papir, som blev tinglæst, og hvori jeg fik uindskrænket Raadighed til at handle og underskrive i ethvert Anliggende. Denne Contrakt kunde ogsaa fritage mig for Militærtjeneste, hvilket ogsaa min Fader som Lensmand var berettiget til.

Jeg kom saaledes ikke i nogen Lære, men blev selvstændig med et, og det var heller ikke nødvendig for at greie den lille Handel som vi begyndte med; men det var jo uheldig for mig selv, som ikke fik Læremester i Noget.

Jeg var netop 20 Aar, da jeg forlod Hjemmet og kom til Handelen frisk og fornøiet med lyse Forhaabninger, da jeg følte mig skikket til saadanne Forretninger. Mine Kundskaber var tilsat, saa de ansaaes tilstrækkelige for denne mindre betydelige Stilling og den Plads som jeg indtog i Samfundet. Jeg havde da, som altid siden, Lyst til Læsning, saa at ofte noget i min Faders Bøger havde Interesse, og selv havde jeg forskaffet mig nogen Lecture, skjøndt der var vanskelig Adkomst dertil ved Kjøb; jeg havde Walter Scotts Romaner, Maanedsskriftet »*Bien*« m.

*) Det nuværende Meieri.

fl., og »Morgenbladet«, som Fader holdt sammen med Presten Martini, kan jeg sige at have læst fra 1830. Nogle Gange havde jeg gået til Hommedal og læst Grammatik, Historie og Geografi med Presten, da han selv var begyndt at undervise de store Sønner, efterat Lærerinden Cissa Tønder, som var Fru Martinis Stedsøster, var blevet gift med Charles Crawford. Og saa havde jeg vanket saa meget sammen med dannede Mennesker, at jeg havde en passabel »Levemaade«. Det var derfor ikke saa urimelig om jeg, ialfald paa Landet, betragtedes som en hel »Kar«. Men hvad var jeg vel nu som Bykar! De eneste Damer, som jeg kjendte og havde været sammen med, var de paa Hommedal og Clemens Ebbells elskværdige Hustru i Byen. Men med de ældre Herrer stod jo min Fader og jeg i mangeslags Forbindelse, Doctor Bonnevie, som kom til Grimstad som Koleralæge i 1832, var ofte paa Morholt baade som Læge og sammen med Svigerfaderen Thomas Crawford. Charles Crawford kjendte jeg fra Hommedal, og Byens altid første Mand, den rige Consul Pharo, var min Faders gamle Handelsmand, og tænk! han var i mange Aar Vaccinator og havde i 1818 sat Kopperne paa mig.

Hos Demant holdtes Maanedstingene, saa der var jeg ofte sammen med Sagførere og andre som tog ind der, thi der var privilegeret Herbergersted, men kaldtes som Hotel med Rette »Knap Næring«. Der var Billiard, hvilken kostede mig mange Skillinger, da jeg tidlig fik Lyst derpaa og spillede med Demant selv og Sønnen Frits, som begge var perfecte i Kunsten og fungerede som Markører. Demant var kommen som fattig Uhrmagersvend fra Kjøbenhavn og var bleven gift med Enken Sophie Falchenberg — var et mekanisk Geni og havde megen Kunstsans; men medens han kunde forfærdige gode Lommeuhre, saa var hans Reparationer af saadanne saa slurvete, at man sjælden benyttede ham dertil. Hans Kunstsager tiltrak sig mange Skjønners Opmerksomhed, saaledes da han havde forfærdiget en Vindbøse og da han, efter længe at have eksperimenteret med Camera obscura, var kommet efter at fastholde Skyggebilleder og saaledes lært sig baade at daguerreotypere og senere fotografere.

De egentlige Logisteder for »bedre« Reisende var først hos Madam Simonsen og senere hos Peter Munch

i de Huse, som nu eies af Niels Terkildsen og Wentzel*). Kjøbmændene i Grimstad var da Christian Pharo, Jens Pharo Holst, Fredrik Anthon Petersens Enke, Johan Peter Bie, Thomas Crawford, de 3 Brødre Oluf, Clemens og Bendix Ebbell samt Charles Crawford; deraf havde de fire førstnævnte været Handelsberettigede fra før 1816, da Byen blev Kjøbstad, medens de andre senere havde taget den lovbefalede Handelsexamen, som først ophævedes i 1844. Da Lillesand blev Ladested i et af Aarene op imod 1830, maatte de fleste Handlende der ogsaa tage Handelsexamen, hvilken de underkastede sig i Grimstad paa en lempelig Maade**).

Det var da — og havde gjennemgaaende været — trangt Tider og smaa Forholde, saa stor Forsigtighed vistnok var fornøden, men der var liden Speculationsaand hos de Handlende, naar undtages Fredrik Petersen, men han døde allerede 1830 paa en Forretningsreise i Bremen; derfor gik f. Ex. al stor Last og meget af den mindre tilligemed Skurbrug endog fra Redal til Arendal og leveredes i Lindtvedengen. Men der var ikke faa Skibe, og Byen havde med saadanne sin Hovednæringskilde. Pharo havde de 4 Skibe »Vinteren«, »Vaaren«, »Sommeren« og »Høsten«, som førtes af hans Nevøer, de 4 Brødre, Lars, Per, Jens og Mathias Holst, samt Skonnerterne »Jens Ruffen« og »Gjengangeren«. Madame Petersen havde 4 Briggere, men hvoraf 2 af de største forliste uassurerede. Jens Pharo Holst havde 2 Briggere og Sluppen »Solid«, Thomas Crawford Briggen »Njord«, Bendix Ebbell »Vandringmanden« og »Grømstad«, Peter Juell Bie »Dovre«, N. P. Nielsen, »Hebe« og Anders Huseland »Speculatio, nen«. Forsyningen med Krambodvarer var saa daarlig, at næsten enhver Pige som skulde have en ny Kjole maatte reise til Arendal derefter, og om at gjøre Indkjøb i Grimstad til Brylluper, andre Gjestebud eller til Jul — det var der aldrig Tale om; derfor hedte fremdeles som fra gammel Tid Arendal »Byen«, men Grimstad »Grømstad«.

Indvaanernes Antal var i 1835 noget over 600, og Hovedgaderne havde i nogle Aar været stensatte. De øverste Huse var Christen Helmers paa den ene Side og Demants paa den anden, altsaa til Jacob Helmers og Anthon Bies Huse***); alt ovenfor var Engløkker med Undta-

*) Nu Nøkkerhetskafeen og det lille parkanlegg.

***) Chr. Pharo m. fl. var eksaminatorer.

****) Nu Helmers og Gerh. Smith-Petersens,

gelse av Jens Ruffens Hus, der det Dahlske Skolelærerhus nu staar, desuden Christopher Høivardes lille Hytte der mit Hus staar; videre de to nye Huse i Egeliens og Jens Poulsens Hus, og paa den tilhører min Brodersøn Mathias Gundersen, og paa den anden Side Jens Mortensens og Niels Michelsens, Halvor Ægras og Lindahls Huse; dertil et Hus nede i »Klaava«, der Rosenkildes nu staar. Vestregade fra Ruffen existerede ikke, og der nedover var kun Ellef Taules, nu Snedker Ole Gundersens lille Hus, samt det nye Arne Jahnsens; nedenfor der stod Ola Kjøbenhavners lille Hus og Christen Salvesens samt Ola Morholts, saa Bebyggelsen havde standset ved Kleven. Nedenfor der stod Tarald Dolholts paa Fjeldet*).

Paa Biodden — »Batteriet« — stod Toldrorskarl Tarald Eskedals og Tønnessens Huse ved Siden af hverandre, længer inde det lille Teutz's Hus. I Kirkekleven stod 3 Huse og længer oppe paa Fladen 3 a 4 Huse spredt omkring. Byens Grænser gik fra Hasseldalen til Kirkeveien i Fladekleven, derfra over Møllerheien og forbi det nederste Hjørne af mit Hus til Fjeldet vestenfor Jens Mortensens Hus, derfra i Syd til vestre Varden. Næsten hvert Hus havde en liden Have til Kjøkkensager og Frugttrær; derfor var her dengang saa mange af de deilige røde Plomer. Ingen andre end de større Huse var oljemalede. Disse tilhørte da følgende, ovenfra: Demant og Christen Helmer, Bendix Ebbell, Lars Holst, Jens Pharo Holst, Taarvig, Clemens Ebbell, Peter Juell Bie, Christian Pharo, Tarald Dolholt, Sonberg, Mathias Holst, Madame Petersen, Jahn Helmer, gamle Bedstemor Holst, Thomas Crawford, Charles Crawford, Johan Peter Bie, Rolfsen, Oluf Oppen Ebbell, Dahlske Skole (Isachsen), Jens Holst, Peder Holst, Aanon Salvesen, Niels Peter Nielsen, Peter Munch, Madame Simonsen, Madame Geelmuyden, Jørgen Johnsen og Anders Johnsen samt Sorenskriver Voss i Dramsevig.

Der havde altid været Skibsbygning i Grimstad, særlig hos den dertil i Kjøbenhavn udlærte Mester Jens Nielsen i Dramsevig, og der var vel næsten bestandig et nyt Fartøi under Bygning i Byen, ligesom hos de udenbys boende Gunder Thorsen Ullenes og Tellef Jensen Ugland. Jevnlig var der af Byens egne Skibe til Reparationer og tillige, og fordelagtigst, af Fremmedes, hvoraf Havaristerne var de mest eftertragtede.

*) Nu Marthin J. Olsens.

Jeg fik mit Logi i Munchs Hotel og havde bestandig Stuen til Smuget, undtagen naar Ludvigsen fra Skien kom med sine Manufacturvarer, da den blev overladt til ham. Her var de fleste Reisende og faste logerende Sømand, saa der steds var et muntert Hus. Blandt dem som stadig søgte der til Kortspil og Punsch var den cordiale og dannede Forvalter Petersen. Flensburger af Fødsel var han Forvalter her i Byen for Frolands Verk i mange Aar, indtil det blev solgt til Treschow, hvorefter han fik Pension, men for ubetydelig til Livsophold, hvilket gjorde ham saa fortvilet — drikkældig som han var, at han tog Gift.

Det havde været klein Forfatning hos Munchs, indtil de havde faaet Hotellet igang og drevet saa godt ved den flinke Jomfru Guri Hodnebrog. Ofte maatte min Fader bie længe paa Skatterne for det Brug de havde i Frivold og laane dem Penge til, thi Munch var hans gamle Kjenning. Jeg erindrer at Sønnen, Krøblingen Andreas, kom oftere hjem til os i den Anledning. Da Andreas i sin Ungdom var Sjømand, faldt han ned af Raaen lige paa Matros Thor Killegaard, uden at Matrosen fik nogen videre Skade, medens Ryggen blev slaat af paa Andreas, saa han blev Krøbling. Han havde tillige fra før liden Forstand. Madame Munch var en Slags fornem Dame, hvilket hun ofte gav Prøve paa i sin Tale og Complimenter. Hun var af Dramsevig-Nielsens Slægt og saaledes Cousine til N. P. Nielsens Hustru. Hun havde i flere Aar været i det store Stribolts Hus i Drammen, hvorom hun havde meget at fortælle. Munch havde været Skibsfører og havde tidligere været gift med Andreas's Moder. Han var nu en 80-aarig liden stavrende Mand, men kunde dog fiske med Snøre og spillede hver Søndag Piquet med Sorenskriver Voss, indtil han en Søndag Middag satte en Kjøbde i Halsen og døde, hvorfor hans Kone, som var lidt enfoldig og sløv, sendte Bud at Munch ikke kunde komme og spille Kort, med Undskyldning fordi han var død. Da min Hund »Geschwindt« som var i slig Yndest hos hende, var død, fik hun selv en Hund i Puddelhvalpen »Adonis«, som jeg gav den til Navn. Denne, som blev temmelig stor, var hendes Øiesten og sattes stor Pris paa. Baade Pigerne og Fremmede narredes med hende om Hundens Duelighed og Værd, saa dette var hendes stadige Tema med Beretning om at en Skipper fra Hau-

gesund engang havde lagt en Hundredalerseddél paa Bordet, som han vilde betale for den, men andre sad og sagde: Tag det ikke, De kan faa 200 Spd.

Den Handel som vi drev det første Aars Tid var ikke stor, væsentlig med vore Arbeidsfolk og Lastefolk; der var saaledes ikke Anledning i Butikken til at gjøre Bekjendtskab med Byens Folk, og de unge Herrer var alle fraværende paa Søreise. Desuden gik jeg hjem til Morholt hver Lørdags Aften og blev til Mandag. Saaledes gik det hele den første Sommer og paafølgende Vinter, idet jeg da med uforandret Lyst deltog i Juleselskaberne hjemme og deromkring som tidligere. Det var derfor kun paa Billiarden at jeg om Aftenen traf sammen med Herrerne, men noget specielt Bekjendtskab blev ikke stiftet. Denne Mangel for min Udvikling blev for en hel Del afhjulpét af en Mand som jeg daglig havde gaaende hos mig i Butikken, nemlig Clemens Ebbell, hvis Interesse for mig er vist i det foran anførte, og som nu sluttede sig til mig med en Venlighed og Hengivenhed, som varede gjennem hele hans Liv og er fortsat af hans Børn under mine lange Ophold her i Christiania, hvor dette nedskrives. Thi Ebbell var en fint dannet Mand med et lyst Hode og gode Kundskaber, en skarp Tunge og meget veltalende, skjøndt han stammede lidt. Han var en af vort nye Universitets første Studenter, men havde ingen Embedsexamen, da han efter Artium blev stadig paa sin senere Svigerfader Sorenskriver Finnes Kontor, hvorved han alligevel opnaaede at blive meget juridisk kyndig. At de Handlende i Byen saa med Misnøie til den Omgaaelse af Loven, som det Proformaverk tydelig viste sig at være, det var saa meget mere Grund til at skjønne som de kjæmpede med stor Kraft for at afverge en Høkerhandel, som Aanon Amundsen vilde etablere, men Ebbell vilde de nødvendig indskrænke i Opnaelsen af den for ham vigtige Fortjeneste, og han havde jo to av sine Brødre blandt Kjøbmændene. Ebbell gav dem desuden alle en god Dag, saa Ingen vilde udsætte sig for hans skarpe Tunge og hans Duelighed i Jurisprudensen. Imidlertid hvilede det som et lidet Baand paa mig i Førstningen at jeg var Midlet i Handelsconcurransen, skjøndt der aldrig af Nogen blev vist mig at de havde noget imod mig derfor.

Vor Handel havde tiltaget lidt i Vinterens Løb og endmere da vi om Føraaret fik en hel Forsyning af Ma-

nufakturvarer af Ludvigsen, som reiste langs Kysten i et Fartøi med saadanne Varer fra Grosserer Borthig i Skien og var i Grimstad et Par Gange om Aaret. Derfra skriver sig mit første Bekjendtskab til den muntre Ludvig Ludvigsen. Flere Omstændigheder gav ogsaa Anledning til at jeg nu blev mere kjendt med Byens Folk, thi strax ud paa Sommeren 1836 var Gustav Lorentzen bleven bragt iland fra Skibet som værende »fra Forstanden«, saa jeg, som var lidt kjendt med ham fra hans Ophold en Vinter paa Støle for at lære »Styrmandskunsten«, var anseet af ham som en han vilde gaa med og underkaste sig Tilsyn af. Omtrent samtidig blev Skibsfører Anders Huseland bragt iland fra Skib død af Slag, og da var jeg buden med som Ligbærer. Endvidere kom Sonberg da hjem for at modtage den hos os nybyggede Brig «Preciosa», som vi selv skulde have Part i, saa vort intime Bekjendtskab blev snart sluttet. Jacob Helmer, Brødrene Hans, Henning og Anthon Bie samt Hans Lorentzen og Hans Brinch havde jeg kun lidt Kjendskab til fra Billarden; de var nu alle gaaet tilsøs. Morten Petersen var i Christiania og Christian Holst hele Tiden i Hamburg. Men Morten Tveten, som var den eneste Ungdom som var stadig hjemme, nemlig som »Krambodfyre« hos sin Tante, Fredrik Petersens Enke, han var jeg efterhaanden blevet kjendt med om Vinteren, saa han kan jeg med Sikkerhed paapege som den allerførste jeg blev Kamerat med og som strax foreslog at vi skulde være »dus«; og det faldt fortrinlig i min Smag, da han en Søndag foreslog at vi skulde kjøre sammen til Arendal i en Lysttur, og der husker jeg at vi tog ind til Dorand og besøgte Fru Smith, hvorved jeg første Gang gjorde Bekjendtskab med hendes Søn Axel, den senere Rector i Arendal. Og enda bedre tror jeg jeg ligte, da han en Dag sagde at Tante havde sagt: »Du kan be din Ven med dig herind i Aften«. Pyt! Du behøver ikke at genere dig«. Men dette var sikkert uundgaaeligt, da det var det første Hus, som jeg var sammen med Damer, naar undtages Clemens Ebbells. Imidlertid maatte min Debut været noksaa passabel, thi jeg blev anmodet om at komme igjen, og jeg har lige fra den Tid altid været modtaget i denne Familie med Venlighed og Gjæstfrihed, hvilket end mer blev Tilfældet senere ved det hjertelige Slægtskabsforhold hvori min Hustru stod til den, og det Tryk som saamange andre følte

i dette Byens første Hus af en critisk Familie har vi aldrig været generet af.

Tveten, som aldrig syntes at han var rigtig frisk, men troede at have Ansats til Tæring, bestyrkede mig ogsaa i Frygt for lignende Ondt, da jeg engang var noget upasselig, og saa vilde Doctor Bonnevie behandle mig for denne Sygdom, hvorfor han ved Aareladning tog en Mængde Blod af mig, saa jeg blev meget mat; men det var ikke Spor av Tæring jeg havde og neppe heller af nogen anden alvorlig Sygdom, saa jeg blev strax frisk.

Grosserer Steen i Arendal stod vi baade før og nu i Handelsforbindelse med, saa han kjendte mig. En Søndag som jeg kom til Arendal, lukkede han derfor op Vinduet og spurgte om jeg havde Lyst til at komme paa Komedie! »Det dramatiske Selskab» skulde spille »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«. »Ja, saa kom kl. 1 og spis Middag, saa skal jeg skaffe Billet til Dem«. Ja, det blev en deilig og uforglemmelig Aften for mig, som aldrig før havde seet nogen Komedie, og de spillede, de flinke Damerne Augusta Berentzen og Hanna Juel og den merberømte Herre Seilmager Foss samt Wittus Fürst og Apoteker Tuxen m. fl.

Nu havde jeg i flere Henseender gjort betydelige Fremskridt og faaet Smag paa Bylivet, men det var jo nødvendig at erhverve mig nogle flere boglige Kundskaber, især da jeg maatte tage Handelsexamen, hvortil fordredes bl. andet at kunne et av Sprogene engelsk, fransk eller tysk. Jeg valgte det sidste og anskaffede mig tyske Lærebøger, som jeg begyndte at læse i med lidt Veiledning af Ebbell, men uden Lærer kunde det ikke gaa, og da ingen saadan var at faa i Grimstad, saa var det nærmest at søge til Arendal derom, og udpaa Høsten blev det ved Ebbell aftalt med Niels Aalholm at jeg kunde komme til ham, som informerede lignende Subjecter der. Min Broder skulde da se til at hjælpe sig i Butikken i mit Sted med Salve Salvesen, som havde øvet sig hos os i nogen Tid, og jeg pakkede min Kuffert og reiste til Arendal for nogen Maaneders Ophold der. Jeg tog ind hvor jeg havde været før hos Madame Nøske, hvor Klubben holdtes, og spillede Billiard om Aftenen med de før kjendte Herrer Rummelhoff, Ferdinand Berentzen og Johan Frøstrup, og jeg var dengang saa øvet fra Demants Billiard, at jeg næsten kunde klare mig for Klubbens flinkeste Spiller

Ferdinand Berentzen, saa det blev spøgende sagt, at det ikke var fornødent at Hans Tysch Dedekam kom i den Anledning, naar jeg kom istedet. Denne Dedekam var Broder til den ansete Kjøbmand og Ordfører Morten Dedekam i Arendal; han boede i Grimstad og havde lidt Hotelvæsen i et gammelt Hus, der Børresen byggede det nye*), indtil han blev Toldbetjent i Portør ved Kragør. Billiard og Kort kunde han spille fortræffeligt, men andet duede han lidet til.

Dagen efter gik jeg til Aalholm, men hvor blev jeg ikke skuffet i min Glæde; han var netop bleven udnævnt til Adjunkt ved Borgerskolen og kunde derfor umulig faa Tid til at undervise mig, og da der ingen anden Anledning var dertil, saa maatte jeg mismodig reise hjem igjen.

Da Sømændene kom hjem, stiftedes nye Bekjendtskaber, saaledes med Styrmanden van Deuzs, som ogsaa boede en Tid hos Munchs, og de samlede sig ofte hos mig baade i Butikken og paa mit Værelse. Til Juleferien var Morten Petersen kommet saa tidlig hjem, at han fik arrangeret og afholdt en Komedie af «Det dramatiske Selskab», som var stiftet Aaret før. Efter Stykkets Slutning skulde der danses nede i Demants Tingstue, men jeg var endnu saa ukjendt at jeg var utilbøielig til at være med, hvortil Morten Petersen sagde: »Hvad er det for noget Snak, er De gal, at være undselig». Men danse turde jeg ikke, før Mina Martini kom og tog mig op til en Vals og sagde: «De kan sagtens, og vi har jo danset sammen før». Dermed var det overstaaet, og jeg havde opnaaet at være sammen med de unge Damer.

Saa kom Joachim Voss hjem som ny Student, og det var ikke mange Aftener, inden han kom til mig og var en af de muntreste i Sang og Commers, her hvor det var frit, ellers generede han sig i Selskaber og blandt Damer. Ja, vi havde det svært lystigt i min Stue hos Munchs i den Julen, og havde ikke Tidsaanden været saa let som den var, saa maatte vore Muntrationer undertiden være bleven anseede for altfor vidtgaaende.

Omendskjøndt der blandt mine Ungdomskamerater ingen var, og neppe senere har været nogen, som har yndet sterke Drikke som andet end til at faa Lystigheden i Gang med, saa kunde der alligevel ved extra Anledninger ikke blive consumeret saa lidet, og en saadan Anled-

*) Nu J. A. Gundersens.

ning var nu forhaanden, da Joachim Voss var kommen hjem med god Examen, og jeg skulde drage bort, og det var Julen. Her lød Sangen muntert, især de mange Studentersange, som Voss kunde, og som vi straks lærte, deraf dette Omkvædet til Rundsangene som jeg saa ofte har været med i: »Rühret die Trommeln; schenket wieder ein, lasset uns Alle lustig seyn«. Hvorefter: »Bruder, deine Liebste heiszt ?«. Ja — saa maatte Navnet siges for ikke at blive ausgelacht. Der var to Punschemugger i Munchs Hotel, deraf en liden som hed »Geschwint« og en meget stor som kaldtes »Caledonia«, begge Navne opfundne af den muntre Forvalter Petersen. Den største kom aldrig i mit Værelse, hvor Geschwint var tilstrækkelig, og desuden lavede vi undertiden Punch selv, den saakaldte Alsterhallepunsch, bestaaende af Spiritus med meget Sukker, afbrændt og tilsat med kogt Vand. Denne Slags Punsch var meget brugt, ligesom Bisp, afbrændt Vin til Damerne. Her faar jeg anføre om mig selv at jeg aldrig har kunnet taale stort af stærke Drikke og har først i de senere Aar kunnet nyde en Dram. Dette var især heldigt for mig i min Ungdom paa Landet, hvor der vankede meget Brændevin og sterk Punsch.

Ovennævnte Tid skede saaledes Joachim Voss's og mit første Bekjendtskab, og han har fra den Tid vist mig et Venskab og en Hengivenhed, som har vedvaret uformindsket, og hvorfor jeg er ham inderlig taknemlig. Mit Formaal at søge et Sted hen for at lære noget blev efter hans Tilskyndelse strax bestemt til Christiania, og mod Slutningen af Januar 1837 reiste vi paa sedvanlig Maade overland dertil.

O. R. Føreids Eftf. $\frac{A}{S}$

Assortert
Manufakturforretning

i

Dame-, Herre-
og Utstyrsartikler.

G. Gundersen $\frac{A}{S}$

Manufaktur
og Utstyrsforretning.

Dame- & Herrekonfektion.

Grimstads Sparebank.

Oprettet 1841.

Forvaltningskapital kr. 9,998.000.

Alle almindelige bankforretninger.

Laura Rejersens Efft.

Mathias P. Molland

anbefaler Malerverer i prima Kvaliteter. Lager av Bygningsartikler. Utsalg fra Ulefoss Jernværk av Komfyrer, Ovne og annet Støpegods. Lager av Staal, Stangjern og Jernplater.

Gjødningsstoffs. Froforretning. Cykler og Cyklringer. Representasjon av Goodrichs anerkjendte Automobilgummi.

Alltid godt Utvalg til rimelige Priser hos

Laura Rejersens Efft.

Telefon 112.

Mathias P. Molland.

Grefstads Jernvarehandel A S

Jernvarer — Verktøi — Kjøkkenutstyr.

Malerverer — Vann-, vask- og kloakrør.

Eneforhandler for Grimstad og omegn for støpegods fra

Kværner, Hamar og Aadals støperier.

Grimstad Privatbank ^{A/s}

Oprettet 1926.

— Innskudd mottas. —

Alle almindelige bankforretninger utføres.

Th. Terjesen,

Isenkram, Kortevarer, Amunition, Malerverer, Oljer,

En gros.

Fiskeredskaper.

En detail.

Telefon 55 og 204. Telegr.adr.: Terjesens.

— Grimstad. —

GULLIKSENS EFTF.

Telefon nr. 68. — Grimstad.

— **Bok- og papirhandel.** —

Nikkelvarer, krystal, glas, porselæn, keramik, fotografi- og amatøralbum, damevæsker, lommebøker, skrivemapper, musik- og dokumentmapper. Leketøy, kortevarer, speil, rammer. Billeder innrammes. Tapeter i stort utvalg. — — — — —

Kr. Gundersen,

Bok, Papir- og Kortevarerforretning.

Fotografiske artikler. Musikalier m. m.

Telefon nr. 77.

Telefon nr. 77.

Grimstad Adressetidende.

Byens og distriktets
mest udbredte blad.

Averter!

Abonner!

Alb. Bentzen.

Kolonial- & Delikatesseforretning.

— Telefon nr. 124. —

Grimstad.

H. Christiansen.

Barber & frisør.

Tobak- & cigarforretning.

Glastøi - Stentøi - Porselæn.

Kjøkkenutstyr — Kortevarer — Leketøi m. m. m.

P. TULIN-PEDERSEN

Torvet.

GRIMSTAD BAD

Badeseson juni—september.

Alle slags medicinske badeformer.

Specielt:

Forfriskende sjøbad både sommer og vinter.

Billige priser.

M. MØLLER

KOLONIALFORRETNING

Telefon 233.

Tengel Bang

Nils Tingvolds Eftf.

Fører til alle tider godt utvalg i

Friske Frukter og Grønsaker.

Specialitet:

Finere Kolonial.

Storgaten,

Grimstad.

Telefon 25.

Telefon 25.

Grimstadposten

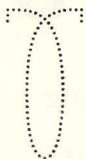
Utmerket annonseblad

Telefon 97.

Jørgensen & Viks Båtbyggeri, Grimstad.

Stort lager.

Motorbåter,
Seilkuttere,
Skipsbåter,
Ro-, Fangst- og
Fiskerbåter

leveres komplett utstyret
eller uten utstyr.

1ste klasses arbeide.

Guldmedalje i Oslo 1914.

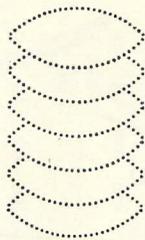
GRIMSTAD KONSERVESFABRIK

Nic. Thomassen.

Hermetiske og saltede Grønsaker.
Hermetisk Frukt. Marmelader.
Syltetøier. Pickles. Safter. Eddik.
Likørestrakter. Fruktekstrakter.
Rabarbervin.

Grimstad Meieribolag

— Oprettet 1883 —

Anbefaler melk og fløte.
Smør og flere sorter oster.

Grimstad Gartneris Vine

Rabarbervin . . .	koster nu kr. 1,80 pr. 1/1 fl. — kr. 1,10 pr. 1/2 fl.
Vermouth . . .	” ” ” 1,80 ” 1/1 ” — ” 1,10 ” 1/2 ”
FUHRs hete fruktvin	” ” 2,00 ” 1/1 ” — ” 1,20 ” 1/2 ”
Ved salg av 12 1/1 fl. innrømmes	10 % rabatt
« « « 50 1/1 « «	15 % «
« « « 100 1/1 « «	20 % «

Partiene må uttas på én gang og leveres på ett sted, men kan bestå av alle 3 vinsorter.

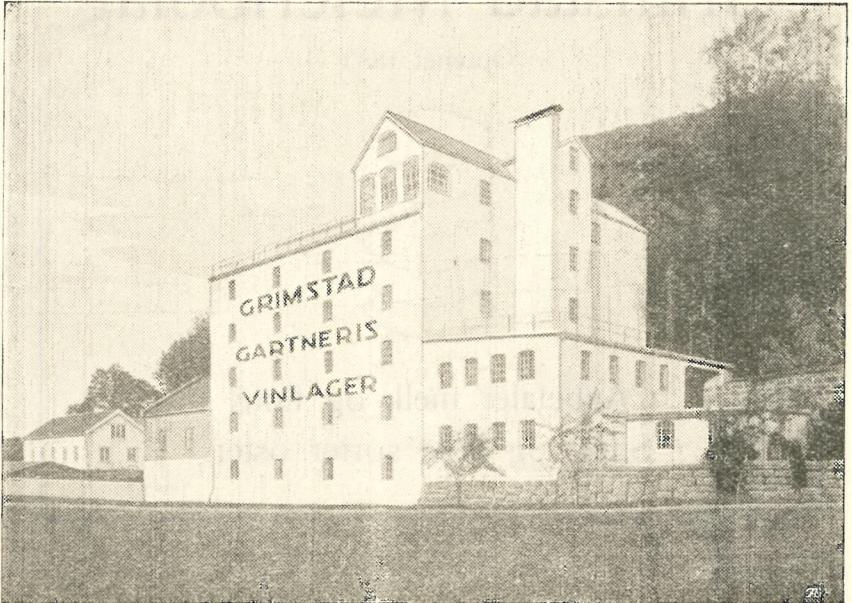
Samtlige priser er inklusive flasker. Emballasje beregnes ikke.

Vinen sendes fraktfritt til nærmeste direkte dampskips-stoppested eller jernbanestasjon. Beordres vinen sendt som ilgods, betaler mottageren selv frakten.

Grimstad Gartneris Vine er filsalgs ved henvendelse til A.S. Vinmonopolet og alle dets utsalg i Oslo, Bergen, Trondheim, Asgårdsstrand, Drammen, Drøbak, Gjøvik, Horten, Larvik, Moss, Soon og Tromsø, samt hos alle landets Øl- og Vinsamlag.

Grimstad Gartneris Vine er ekte og uforfalskede naturvine, avpasset for det norske folks smak.

Bruk norske varer, støtt norsk industri og produksjon.

Anderssons Skredderforretning

Etbl. 1877

Grimstad.

Sørlandets største utvalg av
stoffe og forsaker

i beste kvaliteter
og fineste mønstre

:: 1ste klasses arbeide ::

God pasning garanteres.

„Grimstad Bys Historie“

bør enhver Grimstadmann og Grimstadvenn eie. Boken, som utkom i 1927, er et verk på 786 sider i stort kvartformat, trykt på fint papir, og med 396 illustrasjoner. Blandt billederne finnes 251 portretter, et stort detaljkart fra 1781 og et litografi av byen.

Boken kan bestilles hos bokhandlerne eller ved direkte henvendelse til Grimstad Bymuseum.

Pris innb. med rygg og hjørner av skinn kr. 20,00, heftet kr. 15,00 — fritt tilsendt.

Selskapets livsvarige medlemmer.

Nye livsvarige medlemmer, som innsender kontingent med minst kr. 50,00 (én gang for alle), får sig fritt tilsendt alle Selskapets hittil utkomne skrifter, og nye etterhvert som de utkommer.

Tegn Dem som medlem!

Grimstad Bymuseum

kjøper gjerne gjenstande av antikvarisk art og ting som har været i gamle Grimstadfamiliers eie. Av særlig interesse er sådant som har tilknytning til distriktets skibsbyggnings- og sjøfartsnæring. Gammelt bohove, jordbruksredskaper o. lign. fra vårt landdistrikt setter museet også megen pris på.

Godhetsfullt henvend Dem herom til grosserer J. A. Gundersen, Grimstad.

Byselskapets medlemsskrifter.

Medlemsskriftene er tilsalgs hos byens bokhandlere. De kan også fås ved henvendelse til redaktøren, lektor H. Terland.

Medlemsskrift nr. 11 koster kr. 1,00; de tidligere utkomne skrifter fås til nedsatt pris, kr. 0,50.

